

Un mormânt din secolul al II-lea d.Chr. descoperit la Mereni (r-nul Anenii Noi)*

Key words: Mereni, ceramic vessels, Roman amphora, Sarmatian grave, 2nd century AD.

Cuvinte-cheie: Mereni, vase ceramice, amforă romană, mormânt sarmatic, secolul al II-lea d.Chr.

Vlad Vornic, Larisa Ciobanu

A 2nd-Century AD Grave discovered at Mereni (Anenii Noi District)

In the summer of 2023, during the excavation of a sewer pit in the village of Mereni, a Roman amphora was fortuitously discovered and subsequently handed over to the local Museum of History and Ethnography. The find was made in the southern part of the village, in the area known as "Pe Holm", at a spot where the works partially disturbed a sunken archaeological feature. In addition to the amphora, several other ceramic vessels – both wheel-made and hand-made – as well as fragments of human bones were recovered from the pit. The amphora, preserved almost intact, belongs to type C (Neapolis) according to the classification of D. Shelov and is dated to the 2nd century AD, particularly to its second half, thus providing a reliable chronological marker for the entire complex. The ceramic analogies, corroborated by the presence of human bone remains, indicate that the assemblage represents a Sarmatian inhumation grave disturbed by modern intervention.

Vlad Vornic, Larisa Ciobanu

Un mormânt din secolul al II-lea d.Chr. descoperit la Mereni (r-nul Anenii Noi)

În vara anului 2023, cu ocazia săpării unei gropi de canalizare în satul Mereni, a fost descoperită fortuit o amforă romană, predată ulterior Muzeului de Istorie și Etnografie din localitate. Descoperirea a fost realizată în partea sudică a satului, în zona „Pe Holm”, într-un punct unde lucrările au afectat parțial un complex arheologic adâncit. Din groapă au fost recuperate, pe lângă amforă, alte vase ceramice, lucrate atât la roată, cât și cu mâna, precum și fragmente de oase umane. Amfora, păstrată aproape integral, aparține tipului C (Neapolis) din clasificarea lui D. Shelov, datat în secolul al II-lea d.Chr., mai ales în a doua jumătate a acestuia, oferind astfel un reper cronologic sigur pentru întregul complex. Analogiile ceramice, coroborate cu prezența oaselor umane, indică faptul că ansamblul descoperit reprezintă un mormânt de înhumatie sarmatic, afectat de intervenția modernă.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului: 170101. *Cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural construit, etnografic, arheologic și artistic din Republica Moldova în contextul integrării europene (2024-2027).*

Satul Mereni din raionul Anenii Noi se evidențiază dintre multe alte localități din Republica Moldova printr-un patrimoniu arheologic imobil bogat și variat, cuprinzând un mare număr de movile funerare preistorice sau antice, așezări deschise datând din eneolitic până în evul târziu și un cimitir plan cu morminte de înhumatie, care aparține vechiului sat medieval răzășesc, de unde își trage obârșia localitatea actuală [Postică, Sava 2023, 10-13, 15-32]. Unele dintre aceste situri arheologice, care prezintă o importanță deosebită pentru reconstituirea realităților istorice ale regiunii mai ales din preistorie și epoca antică, dar și din evul mediu timpuriu și dezvoltat, pentru care izvoarele scrise lipsesc sau sunt extrem de puține, au început a fi semnalate și consemnate în unele documente scrise încă din sec. XVII-XVIII – Măr-

turiile hotarnice din 1605 și 1796 [Boga 1938, 11-12; Postică 2004, 9].

Din punct de vedere arheologic, moșia satului Mereni a fost prospectată prin periegeze metodice în anii 1974-1975 (pe când era încă student) de profesorul universitar Gh. Postică, care este și originar din această pitorească localitate din centrul Moldovei. Drept rezultat al cercetărilor arheologice de suprafață, efectuate în anii 1980 și ulterior de același Gh. Postică împreună cu alți specialiști, în diferite puncte topografice din raza satului Mereni au fost descoperite și înregistrate un număr total de 23 de situri, care aparțin diferitor epoci și culturi arheologice. Unul dintre aceste situri arheologice, și anume așezarea de la Mereni-Chirca, care prezintă resturi de locuire din bronzul târziu și epoca antică târzie, a fost cercetat în anii

1986 și 1987 prin săpături sistematice. Rezultatele acestor ample investigații de teren au fost publicate mai întâi parțial (vestigiile din epoca bronzului) de dr. hab. E. Sava în prestigioasa revistă de specialitate ieșeană *Arheologia Moldovei* [Sava 2002, 69-92], iar de curând într-o solidă lucrare arheologică, datorată ambilor reputați arheologi mereneni – dr. hab. Gheorghe Postică și dr. hab. Eugen Sava [Postică, Sava 2023].

În anul 1987, paralel cu cercetările din așezarea de la Mereni-*Chirca*, au fost investigați prin săpături arheologice și patru tumuli, situați, trei (nr. 1-3), la hotar cu satul Merenii Noi, în punctul topografic numit de localnici *Dealul Bicului* sau *La Mavile*, iar unul, marcat cu nr. 5, amplasat pe culmea unui platou dinspre s. Botnărești, în locul denumit *Roșia* sau *Fundul Roșiei* [Postică,

Sava 2023, 20-23]. Grație acestor cercetări, coordonate de dr. hab. Valentin Dergachev, s-a stabilit că două movile au fost ridicate încă în a doua jumătate a mil. IV î.Chr. de comunități nomade atribuite culturii Usatovo și alte două conțineau morminte din mil. III î.Chr., atribuite purtătorilor culturii Iamnaia. Pe lângă complexe primare nominalizate, în perimetrul acestor tumuli de la Mereni au fost descoperite și alte 34 de morminte de înhumăție sau cenotafe datând din bronzul mijlociu, a doua epocă a fierului, perioada romană sau evul mediu timpuriu. Informațiile științifice și materialele arheologice privind aceste patru situri funerare cercetate inițial au fost prezentate de autorii săpăturilor într-un raport preliminar [Dergachev *et al.* 1988], iar ulterior publicate în diferite studii [Dergachev, Sava 2003; Postică 2004, 10-11].

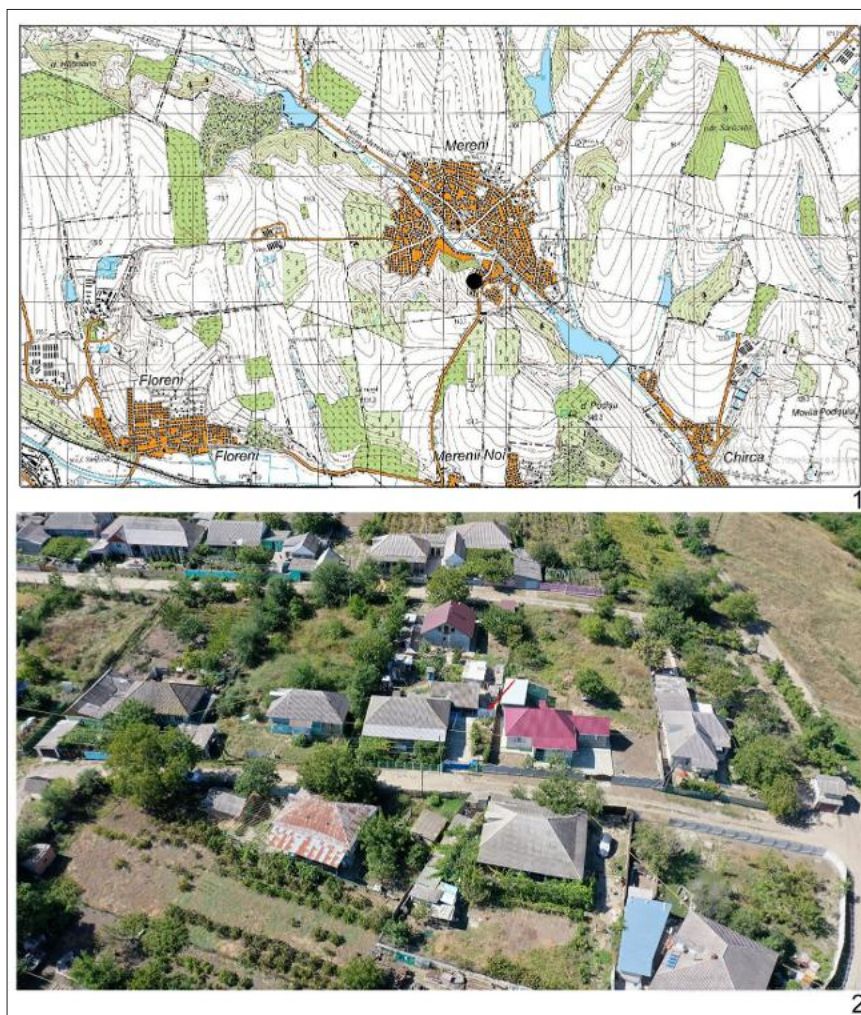

Fig. 1. Mereni 2023. Localizarea descoperirii: 1 – hartă; 2 – fotografie aeriană.

Fig. 1. Mereni 2023. Location of the discovery: 1 – map; 2 – aerial photography.

Un loc aparte printre vestigiile arheologice de la Mereni îl ocupă descoperirile întâmplătoare, dintre care se evidențiază două importante tezaure monetare. Aceste descoperiri oferă informații valoroase despre circulația monetară și relațiile economice din zonă în secolul al XVI-II-lea. Primul tezaur a fost descoperit în anul 1913 de către țăranul A.S. Gherasim, în punctul Valea Mare, și datează din ultimul sfert al secolului al XVIII-lea. Tezaurul era alcătuit din 101 monede de aur și argint, majoritatea fiind transmise Comisiei Arheologice din Sankt-Petersburg. Din punct de vedere tipologic, acesta includea monede otomane emise în timpul sultanilor Mustafa II, Ahmed III, Mahmud I, Osman III și Mustafa III, precum și piese monetare ale Sfântului Imperiu Roman [Postică 2004, 11], fapt ce reflectă diversitatea influențelor economice și politice din regiune.

Cel de-al doilea tezaur a fost descoperit în anul 1975 de tractoristul Nicolae Ciolan, în partea de nord a moșiei satului, în apropierea vechiului drum ce ducea spre Tighina, un important traseu comercial al epocii. Tezaurul cuprindea aproximativ 200 de monede, păstrate într-o oală de lut acoperită cu un strat de ceară, și avea o valoare totală estimată la circa 235 de lei. Predat Muzeului de Arheologie al AȘM, acesta conținea monede otomane din secolul al XVIII-lea, alături de o monedă austriacă emisă în timpul împărătesei Maria Tereza [Postică 2004, 12]. Valoarea considerabilă a tezaurului, precum și locul descoperirii sale, sugerează că proprietarul monedelor ar fi fost, cel mai probabil, un negustor care tranzita zona.

În satul Mereni, o descoperire arheologică fortuită deosebit de importantă a fost realizată în vara anului 2023 [Ciobanu, Vornic 2024, 62-64], asupra căreia ne vom opri mai detaliat în paginile ce urmează. Cu ocazia săpării unei gropi pentru canalizare a fost identificată o amforă romană, care a fost transmisă imediat Muzeului de Istorie și Etnografie din Mereni. Descoperirea a avut loc în gospodăria dlui Fiodor Proca, situată în partea de sud a localității (fig. 1,1-2), pe o suprafață relativ plană a unui teren înalt cunos-

Fig. 2. Mereni 2023. Imagine cu vase ceramice aflate *in situ*.

Fig. 2. Mereni 2023. Ceramic vessels found *in situ*.

cut sub denumirea *Pe Holm*, în vecinătatea *Ma-halalei Țiganilor*.

Deplasarea la fața locului a unuia dintre autorii acestui articol, Larisa Ciobanu, a permis constatarea faptului că la nivelul actual de călcare nu sunt vizibile materiale arheologice. Cu toate acestea, groapa de canalizare, având dimensiunile de 1,10×1,25 m și o adâncime cuprinsă între 1,35 și 1,55 m față de nivelul actual al solului, a interceptat și a afectat parțial un complex arheologic adâncit. Solul lutos de la baza gropii era puternic îmbibat cu ape reziduale, fapt care a îngreunat considerabil intervenția arheologică și a făcut imposibilă cercetarea integrală a complexului.

De pe fundul gropii (fig. 2), spre sud-vest de locul descoperirii amforei, au mai fost recuperate trei vase ceramice și un capac. Acestea constau într-o oală lucrată manual din pastă grosieră, a cărei margine s-a degradat aproape în totalitate din cauza umidității, un ulcior cu gât larg, lucrat la roată din pastă fină de culoare cenușie, un castron roman de culoare cărămizie, cu buza îngroșată și trasă spre interior, prezentând pe suprafața interioară urme de firnis roșiatic, precum și un capac tronconic modelat manual, prevăzut cu un buton circular alveolat.

Menționăm, de asemenea, că din umplutura gropii au fost recuperate două fragmente osoase care, potrivit determinărilor efectuate de dr. Angela Simalscic¹, antropolog, sunt de origine uma-

1. Mulțumim, și pe această cale, doamnei doctor Angela Simalscic pentru sprijinul și informațiile oferite.

nă: un calcaneu incomplet și un astragal, ambele aparținând aceluiași individ, respectiv unui copil de vârstă juvenilă. Această constatare permite interpretarea complexului ca fiind un mormânt de înhumatie, al cărui schelet a rămas în cea mai mare parte *in situ*, în afara zonei afectate de intervenția modernă.

În rândurile următoare vom prezenta o descriere detaliată a tuturor recipientelor recuperate din acest complex funerar, incluzând parametrii metrici, după care vom identifica analogiile cele mai apropiate și vom încerca să încadrăm această interesantă descoperire arheologică din punct de vedere cultural și cronologic.

1. *Amforă romană* lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă, de culoare cărămiziu-gălbui, cu pigmenți negri în compoziție, având corpul piriform, gâtul cilindric, înalt și îngust, cu buza îngroșată, astăzi dispărută, și fundul tubular. Torțile, prinse aproape perpendicular de gât și oblic de umeri, prezintă pe partea exterioară caneluri longitudinale largi sau nervuri cu șanțuri adânci, dispuse în același sens. Partea inferioară a corpului este decorată cu „coaste” orizontale, mai mult sau mai puțin evidențiate. Înălțimea păstrată a vasului este de 53,3 cm, diametrul gâtului 5 cm, diametrul maxim de 23,8 cm, iar diametrul bazei de 3,8 cm (fig. 3).

2. *Castron de factură romană* lucrat la roată din pastă semifină, de culoare cărămizie, cu urme de vopsea roșie la interior și exterior, de formă tronconică, cu pereții ușor arcuiți, fundul prevăzut cu suport inelar și marginea îngroșată, îndoită spre interior. Înălțimea vasului este de 8,5 cm, diametrul maxim de 20,3 cm, iar diametrul bazei de 7,8 cm (fig. 4).

3. *Cană* lucrată la roată din pastă fină cenușie, de dimensiuni medii, cu corpul sferoidal aplatizat, gâtul cilindric scund, marginea evazată, ușor îngroșată la exterior, prevăzută la interior cu șanțuri pentru capac, și fundul inelar. Toarta, modelată din bandă cu canelură mediană, pornește de sub buză și coboară pe umăr. Ornamentarea cunii este realizată în tehnica lustrului, constând în linii verticale aplicate pe partea superioară a corpului, delimitate de un prag. Înălțimea cunii este de 20,6 cm, diametrul maxim de 10,1 cm, iar diametrul bazei de 7,1 cm (fig. 5,3).

4. *Oală fragmentară*, lucrată cu mâna, realizată din pastă grosieră cu incluziuni de șamotă și

Fig. 3. Mereni 2023. Amforă romană.

Fig. 3. Mereni 2023. Roman amphora.

alți degresanți, de culoare brun-cenușie. Prezintă buză evazată, gât scurt, corp relativ zvelt, umeri bine conturați, diametrul maxim situat ușor deasupra mijlocului corpului și fund plat. Înălțimea

Fig. 4. Mereni 2023. Castron ceramic roman.

Fig. 4. Mereni 2023. Roman ceramic bowl.

reconstituită a vasului este de 16 cm, diametrul maxim de 13,8 cm, diametrul buzei de 12,3 cm, iar diametrul fundului de 7,7 cm (fig. 5,2).

5. *Capac* fragmentar, lucrat cu mâna, realizat din pastă grosieră cu cioburi pisate și alți degresanți în compoziție, de culoare brun-cenușie neuniformă. Prezintă formă aproximativ tronconică, cu buton de apucat aproximativ cilindric, scurt și alveolat în partea superioară, precum și margine simplă. Înălțimea capacului este de 6,5

cm, diametrul maxim de 12 cm, iar diametrul butonului de 3,5 cm (fig. 5,1).

Aceste vase ceramice descoperite la Mereni își găsesc analogii directe în diverse complexe funerare din primele secole ale erei creștine, atribuite sarmaților, precum și în unele așezări sau necropole aparținând populațiilor sedentare, în speță dacilor liberi, din spațiul carpato-nistrean.

Astfel, în ceea ce privește amfora, se poate constata că, prin formă, dimensiuni și structura pastei, aceasta se încadrează în așa-numitul *tip Neapolis/Shelov C* [Shelov 1978, 18] sau *tip C IVC*, conform uneia dintre cele mai recente clasificări propuse de S. Vnukov [Vnukov 2003, 202; Vnukov 2006, 167].

Conform descoperirilor arheologice cunoscute până în prezent, amforele de acest tip reprezintă cele mai răspândite vase de transport utilizate de populația sarmatică nomadă din spațiul pruto-nistrean. În general, amforele cu gât îngust – indiferent de variantele tipologice ale acestui tip – au fost folosite ca ambalaje pentru transportul mai ales a vinului grecesc de calitate superioară, produs utilizat nu doar ca băutură în viața cotidiană, ci și în cadrul unor practici cu caracter ritual, inclusiv funerare.

Până relativ recent, amforele de *tip C IVC* erau cunoscute în interfluvii pruto-nistrean aproape exclusiv din complexe funerare sarmatice, fiind atestate în morminte sau necropole precum cele de la Pervomaisc [Rikman, Khyntu 1970, 36-37, ris. 1, 3], Corpaci [Grosu 1979, 253-254, ris. 4], Petrești [Roșca 2001, 21-22, fig. 1; Kurchatov, Bubulich 2023, 169, foto, 8, 1, 2, 4], Bădragii Noi [Kurchatov *et al.* 1995, 113-117, 121, fig. 4; 6; 10], Șalvirii Noi [descoperire inedită, săpături S. Kurceatov] ș.a. Totodată, acest tip de amforă este bine documentat și în mediul culturii dacilor liberi din regiunile est-carpătice ale României [Bichir 1973, pl. CLVII, 2, 4-5]. În ultimii ani, astfel de recipiente au fost semnalate și la est de Prut, inclusiv în situri aparținând dacilor liberi, precum centrul de olărie de la Pruteni [Vornic *et al.* 2007, 111, 113, pl. 44, 1-2; fig. 39, 1; 73, 2, 6; 85, 1]. În ceea ce privește proveniența, cercetările din ultimele decenii au

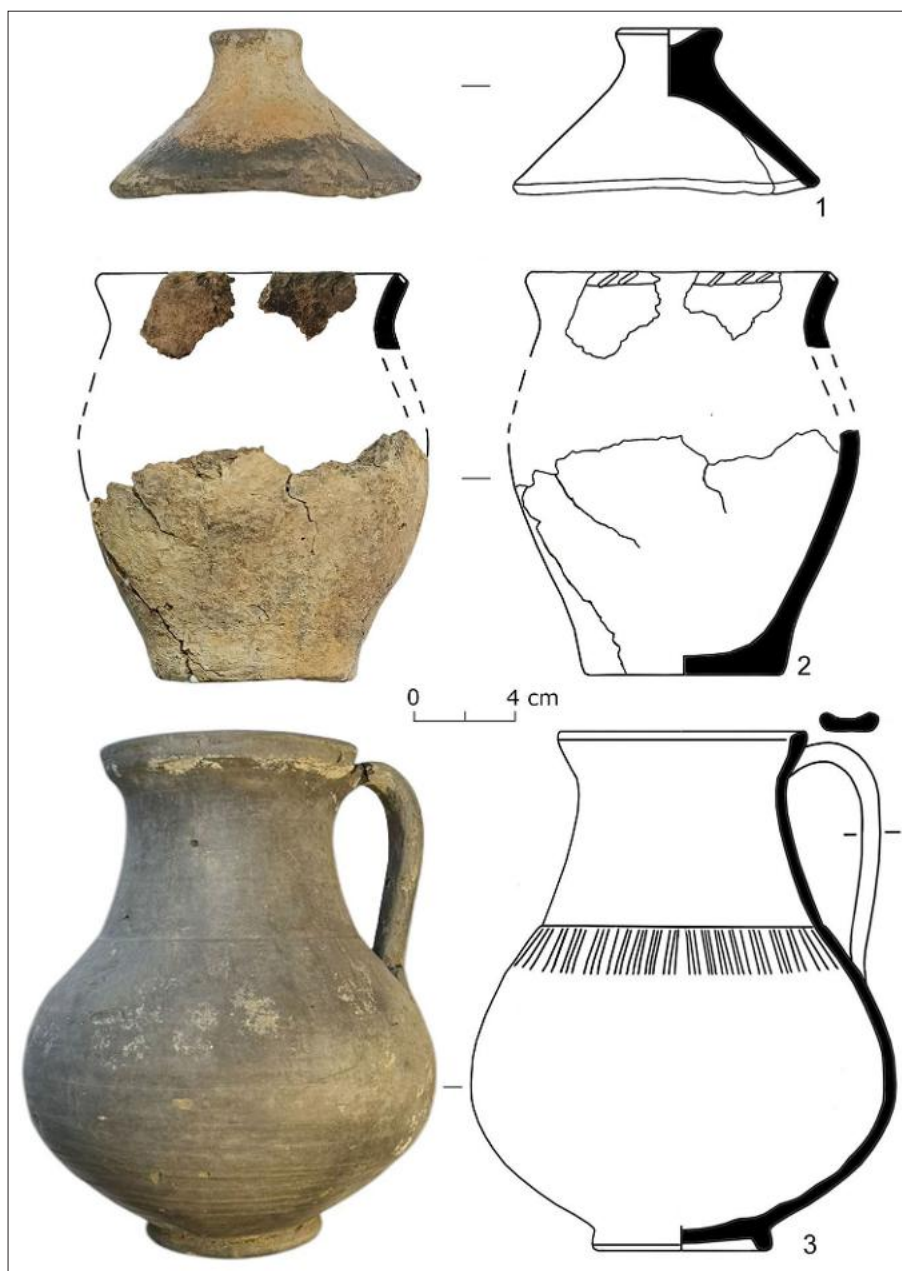

Fig. 5. Mereni 2023. Capac (1) și oală (2) lucrate cu mâna și cană lucrată la roată (3).

Fig. 5. Mereni 2023. Handmade lid (1) and pot (2), and wheel-made jug (3).

demonstrat – inițial prin analize petrografice, iar ulterior prin identificarea unor dovezi arheologice directe, constând în resturi de producție – că aceste amfore au fost realizate în atelierele din *Heraclea Pontica* [Vnukov 2003, 11; Paraschiv 2014, 28]. Referitor la datarea amforelor cu gâtul îngust, *variantea Neapolis/Shelov C/Vnukov C IVC*, acestea sunt tradițional plasate cronologic fie, în general, pe parcursul secolului al II-lea d.Chr. [Shelov 1978, 18], fie în a doua jumătate a acestui secol

și la începutul secolului al III-lea d.Chr. [Șovan, Șadurschi 1981, 54; Paraschiv 2014, 28].

Conform elaborărilor lui S. Vnukov, recipientele corespunzătoare *variantei C IVC* din cadrul clasificării sale sunt datate în intervalul cuprins între al doilea sfert și sfârșitul secolului al II-lea d.Chr. [Vnukov 2003, 202; Vnukov 2006, 167]. Mai recent, în cadrul acestei variante de amfore, autorul distinge două subvariante cronologice, notate *C IVC1* și *C IVC2*. Subvarianta timpurie

C IVC1 este reprezentată, în general, de amfore de dimensiuni mai mari, caracterizate prin umeri slab înclinați, cu o frângere pronunțată la îmbinarea cu corpul sub-conic, precum și printr-un gât aproape vertical, care se lărgeste doar ușor spre bază. Subvariantele mai târzii, *C IVC2*, cuprind vase de dimensiuni mai reduse, având un corp rotunjit, umeri bombati și înclinați, care trec lin în corp, și un gât relativ scurt, lărgit spre bază. Potrivit lui S. Vnukov, aceste forme constituie baza evolutivă pentru apariția ulterioară a amforelor de tip *C IVD* [Vnukov 2016, 41-43]. Pe baza caracteristicilor morfologice și a comparației cu schema tipologică propusă de S. Vnukov, amfora de la Mereni poate fi atribuită subvariantei *C IVC2*, datată în principal în a doua jumătate a secolului al II-lea d.Chr.

Referitor la castronul de factură romană, forma sa este una standard, larg răspândită și frecvent utilizată în lumea romană: tronconică, cu marginea îngroșată și îndoită spre interior, prevăzută cu fund pe suport inelar. În primele secole ale erei noastre, astfel de castroane sunt atestate în număr mare atât în centrele antice situate pe litoralul nordic și vestic al Mării Negre, cât și în așezările rurale din *chora* acestora [Knipovich 1952, *tipurile 14 (M)* și *13 (T)*, 303, 304, 315; Burakov 1976, 90, 91, 95, 96, tab. VII, 22-24, 27; VIII, 1-3, 10, 11, 13-15; Krapivina 1993, 42, 107-108, ris. 45, 1-8, 17, 20, 23, 24; Gavriluk, Krapivina 1999, 306, ris. 8, 44-46; 9, 5-7; 11, 30, 34, 35, 44-47, 51; Rădulescu 1975, 352].

Castronul roman de import, cu marginea îngroșată și arcuită spre interior, este bine reprezentat și în cadrul complexelor funerare sarmatice, fapt demonstrat de descoperirile de la Feștelita [Agul'nikov 1997, c. 279, 281, ris. 2, 14], Florițoaia Veche [Kurchatov, Levinskii 2007, 317-318, ris. 4, 1], Bădragii Noi [Kurchatov *et al.* 1995, 118-119, ris. 11, 6], Pogorăști [Ioniță 1964, p. 312, fig. 6], Petrești [Kurchatov, Bubulich 2023, 133, 141, 166, ris. 11, 6; 19, 1; foto 5, 5, 7] etc.

Fragmente de castroane de import, realizate din pastă roșiatică și caracterizate prin marginea îngroșată, îndoită spre interior, au fost semnalate și în unele așezări din secolele II-III d.Chr. din sudul și centrul interfluviului Prut-Nistru, cum sunt cele de la Drakulja [Gudkova, Fokeev 1984, 66-67, ris. 2, 8], Etulia (nr. X) (material inedit, săpături T. Shcherbakova), Cișmichioi [Vornic, Ciobanu

2007, 175, fig. 5, 11, 13, 15-17], Odaia [Vornic *et al.* 2006, 358, fig. 4, 1] Ialoveni [Vornic *et al.* 2008, 193, fig. 7, 10].

Este important de subliniat, în acest context, numărul foarte mare al castroanelor de formă tronconică, cu marginea îngroșată și îndoită spre interior, în cadrul centrului de olărie aparținând dacilor liberi de la Pruteni [Vornic *et al.* 2007, 79, tipul 1]. De remarcat faptul că majoritatea castroanelor realizate din pastă fină cărămizie, produse în atelierele acestui centru, prezintă întreaga suprafață interioară, precum și partea superioară a celei exterioare, acoperite cu o angobă roșiatică, care imită firnisul caracteristic exemplarelor de factură romană. Trebuie însă precizat că acest tip de castron de factură romană, din câte cunoaștem, este slab reprezentat sau chiar absent în complexele de tip Poieniști-Vîrteșcoi, frecvent atribuite carpilor sau altor populații dacice din secolele II-III d.Chr.

În ceea ce privește cronologia, acest tip de castroane are o datare mai largă, încadrată în limitele secolelor I-III d.Chr. Potrivit observațiilor unor specialiști, produsele confecționate dintr-o pastă semifină, fără degresanți grosieri, sunt caracteristice în special atelierelor ceramice bosporane din a doua jumătate a secolului al II-lea d.Chr. [Kurchatov, Bubulich 2023, 85].

Cana lucrată la roată, din pastă fină cenușie, cu corp bombat, gât cilindric scund și gură evazată în formă de pâlnie, de tipul celei descoperite la Mereni, utilizată pentru consumul băuturilor și, având în vedere dimensiunile sale, mai ales pentru turnarea lichidelor, reprezintă o formă ceramică frecvent întâlnită în complexe arheologice datate în secolele II-III d.Chr. Atribuită unei producții dacice sau carpice, aceasta este bine reprezentată atât în așezările și necropolele dacilor liberi, cât și în contexte funerare asociate sarmaților.

În tipologia ceramicii culturii carpice elaborată de Gh. Bichir, piesa analizată se încadrează în *tipul C/4*, ale cărui exemplare se caracterizează prin ardere reducătoare, cu colorit cenușiu, fiind atestate în ambele niveluri de locuire ale așezării de la Poiana-Dulcești [Bichir 1973, 82, fig. 16]. Conform clasificării propuse de I. Ioniță și V. Ursachi pentru ceramica din marea necropolă a dacilor liberi de la Văleni, vasul aparține *tipului 3* de căni, documentat prin patru exemplare, dintre care trei arse în atmosferă reducătoare și unul în atmosferă oxidantă; toate au fost utilizate ca urne

funerare [Ioniță, Ursachi 1988, 71, fig. 43, 19, 21; 44, 63; 46, 39]. Într-o clasificare mai recentă, realizată de D. Spănu pentru ceramica necropolei de epocă romană de la Poienеști, această formă este atribuită *tipului 2*, identificat în două morminte [nr. 608 și 1290], în ambele cazuri fiind vorba despre vase arse la cenușiu și utilizate ca urne [Spănu 2019, 45-46, 128, 140, fig. 10, V2; pl. 32, 608]. Prezența formei este confirmată și în cadrul centrului de olărie dacic din epoca romană de la Pruteni, unde a fost încadrată în *tipul 1* de căni. În acest context sunt cunoscute exemplare realizate atât din pastă arsă oxidant [la roșu], cât și reducător [la cenușiu], fapt ce sugerează o producție relativ standardizată, dar adaptabilă din punct de vedere tehnologic [Vornic *et all.* 2007, 101, pl. 39].

Relativ frecvent, cămile de tipul celei descoperite la Mereni sunt prezente și în complexe funerare din spațiul carpato-nistrean, atribuite sarmaților. Dintre descoperirile mai vechi sau recente de acest tip de pe teritoriul Republicii Moldova, documentate atât în morminte tumulare, cât și în necropole plane sarmatice, pot fi menționate cele de la Gradiște [Oboldueva 1955; 38, 43, ris. 8, 3], Bocani [Fedorov 1956, 51, 52, ris. 3], Mărcăuți [Grosu 1995, 139, fig. 5, 2], Seliște [Grosu 1995, 139, fig. 5, 4], Petrești [Kurchatov, Bubulich 2023, 83, 134, 166, ris. 12, 1; foto 5, 1] și Corjeuți [Popovici *et all.* 2024, 30, fig. 2-3], precum și cele de la Ordășei, provenite din cercetări recente încă inedite ale Agenției Naționale de Arheologie. Referitor la cronologie, aceste căni, la fel ca și castroanele tronconice de factură romană, sunt în general datate în secolele I-III d.Chr., fără a putea fi însă considerate criterii precise pentru atribuirea culturală sau cronologică.

Din complexul arheologic de la Mereni, descoperit acum trei ani, mai provin, pe lângă recipientele descrise și analizate anterior, o oală-borcan și un capac lucrate cu mâna din pastă grosieră. Aceste tipuri ceramice sunt foarte răspândite în mediul sarmatic din primele secole ale erei noastre [Bărcă 2006, 67, fig. 151, 1-6; Bărcă, Symonenko 2009, 220-221; Kurchatov, Bubulich 2023, 82, foto 6, 1-3, 6; 7, 3], deși ele apar și în unele complexe de tip Mologa [Gudkova 1999, 253-255], Etulia [Shcherbakova 1988, 94, 95, ris. 3, 4-6; Gudkova 1999, 279-290], precum și în contexte atribuite dacilor liberi, cum este centrul de olărie de la Pruteni [Vornic *et all.* 2007, 77]. Prezența lor în diferite medii culturale sugerează o circulație extinsă și o utilizare a vaselor și a capacelor de acest tip atât în scopuri gospodărești, cât și funerare.

Concluzii

Generalizând datele prezentate mai sus și având în vedere că toate vasele ceramice găsite la Mereni, fie lucrate la roată, fie cu mâna, se întâlnesc în complexe funerare atribuite sarmaților, precum și faptul că cele câteva resturi osoase recuperate sunt umane, considerăm că această descoperire fortuită reprezintă un mormânt de înhumatie sarmatic, dezvelit doar parțial, databil în secolul al II-lea sau, mai probabil, în a doua jumătate a acestuia. O cercetare sistematică prin săpături arheologice a acestui punct ar putea să verifice această ipoteză, investigațiile urmând să clarifice, de asemenea, dacă este vorba despre un mormânt de înhumatie realizat într-o movilă funerară nivelată complet prin lucrări edilitare sau despre o necropolă sarmatică plană.

Bibliografie

- Agul'nikov 1997:** S.M. Agul'nikov, Sarmatskie kurgannye mogil'niki v Nizhnem Podnestrov'e. In: (S.B. Okhotnikov ot.red.) Nikonii i antichnyi mir Severnogo Prichernomor'ia. Sbornik nauchnykh statei Mezhdunarodnoi arheologicheskoi konaerentsii, (Odessa 1997), 278-282 // С.М. Агульников, Сарматские курганные могильники в Нижнем Поднестровье, В сб.: (С.Б. Охотников от.ред.) Никоний и античный мир Северного Причерноморья. Сборник научных статей Международной археологической конференции, (Одесса 1997), 278-282.
- Bărcă 2006:** V. Bărcă, Istorie și civilizație. Sarmatii în spațiul est-carpatic (sec. I a.Chr. – începutul sec. II p.Chr.). (Cluj-Napoca 2006).
- Bărcă, Symonenko 2009:** V. Bărcă, O. Symonenko, Călăreții stepelor. Sarmatii în spațiul nord-pontic. (Cluj-Napoca 2009).
- Bichir 1973:** Gh. Bichir, Cultura carpică. (București 1973).

- Boga 1938:** L.T. Boga, Documente basarabene, vol. XX, Mărturii hotarnice (1602-1814). (Chișinău 1938).
- Burakov 1976:** A.V. Burakov, Kozyrskoe gorodishche rubezha i pervykh stoletii nashei ery. (Kiev 1976) // A. B. Бураков, Козырское городище рубежа и первых столетий нашей эры. (Киев 1976).
- Ciobanu, Vornic 2024:** L. Ciobanu, V. Vornic, Un complex cu vase ceramice din sec. II d. Hr. descoperit la Mereni (r-nul Anenii Noi). In: (V. Vornic ed.) Cercetări arheologice în Republica Moldova. Campania 2020. Sesiunea Națională de Rapoarte, 19 aprilie 2024. Program. Rezumatele comunicărilor (Chișinău 2024), 62-64.
- Dergachev, Sava 2003:** V.A. Dergachev, E.N. Sava, Issledovanie kurganov v okrestnostiakh sel Meren' i Kirka. Stratum Plus 2 (2001-2002), 2003, 526-562 // B.A. Дергачев, Е.Н. Сава, Исследование курганов в окрестностях сёл Мерень и Кирка. Stratum plus 2 (2001-2002), 2003, 526-562.
- Dergachev et all. 1988:** V.A. Dergachev, G.I. Postike, E.N. Savva, Otchet o polevykh issledovaniakh pugachen-skoi arheologicheskoi ekspeditsii u s. Mereny i s. Kirka Novo-Anenskogo r-na v 1987 g. (Chisinau 1988). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr.inv. 275 // B.A. Дергачев, Г.И. Постикэ, Е. Н.Савва, Отчет о полевых исследованиях пугаченской археологической экспедиции у с. Мерены и с. Кирка Ново-Аненского р-на в 1987 г. (Кишинев 1988). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr.inv. 275.
- Gavriliuk, Krapivina 1999:** N.A. Gavriliuk, V.V. Krapivina, Kukhonnaya i stolovaya keramika pozdneskifskikh gorodishch Nizhnego Podneprov'ia. In: (M.E. Levada red.) Sto let chernyakhovskoi kul'ture, (Kiev 1999), 298-309 // Н.А. Гаврилюк, В.В. Крапивина, Кухонная и столовая керамика поздне скифских городищ Нижнего Поднепровья. В сб.: (М.Е. Левада ред.) Сто лет черняховской культуре, (Киев 1999), 298-309.
- Grosu 1979:** V.I. Grosu, Sarmatskii kurgan u s. Korpach. Sovetskaia Arkheologia 2, 1979, 250-255 // В.И. Гросу, Сарматский курган у с. Корпач. Советская Археология 2, 1979, 250-255.
- Gudkova 1999:** A.V. Gudkova, I-IV vv. v Severo-Zapadnom Prichernomor'e (Kul'tura osedlogo naseleniia). Stratum Plus 4, 1999, 235-404 // A.B. Гудкова, I-IV вв. в Северо-Западном Причерноморье (Культура оседлого населения). Stratum plus 4, 1999, 235-404.
- Gudkova, Fokeev 1984:** A.V. Gudkova, M.M. Fokeev, Zemledel'tsy i kochevniki v nizov'iax Dunaia I-IV vv. n.e. (Kiev 1984) // A.B. Гудкова, М.М. Фокеев, Земледельцы и кочевники в низовьях Дуная I-IV вв. н.э. (Киев 1984).
- Fedorov 1956:** G.B. Fedorov, K voprosu o sarmatskoi kul'ture v Moldavii. Izvestiya MF AN SSSR, no. 4 (31), 1956, 49-65 // Г.Б. Фёдоров, К вопросу о сарматской культуре в Молдавии. Известия МФ АН СССР, № 4 (31), 1956, 49-65.
- Ioniță 1964:** I. Ioniță, Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei. Arheologia Moldovei II-III, 1964, 311-328.
- Ioniță, Ursachi 1988:** I. Ioniță, V. Ursachi, Văleni – o mare necropolă a dacilor liberi. (Iași 1988).
- Knipovich 1952:** T.N. Knipovich, Krasnolakovaiia keramika pervykh vekov nashei ery iz raskopok Bosporskoi ekspeditsii v 1935-1940 gg. Materialy i Issledovaniia po Arkheologii SSSR 25, 1952, 289-326 // Т.Н. Книпович, Краснолаковая керамика первых веков нашей эры из раскопок Боспорской экспедиции в 1935-1940 гг. Материалы и Исследования по Археологии 25, 1952, 289-326.
- Krapivina 1993:** V.V. Krapivina, Ol'viia. Material'naia kul'tura I-IV vv. n.e. (Kiev1993) // В.В. Крапивина, Ольвия. Материальная культура I-IV в. н.э. (Киев 1993).
- Kurchatov, Bubulich 2023:** S. Kurchatov, V. Bubulich, Sarmatskii nekropol'-sviatilishche u sela Petreshti na Srednem Prute. (Chișinău 2023) // С. Курчатова, В. Бубулич, Сарматский некрополь-святилище у села Петрешть на Среднем Пруте. (Chișinău 2023).
- Kurchatov, Levinskii 2007:** S.I. Kurchatov, A.N. Levinskii, Novye materialy sarmatskogo vremeni iz Poprut'ia. Revista Arheologică, s.n., III, 1-2, 2007, 311-320 // С.И. Курчатова, А.Н. Левинский, Новые материалы сарматского времени из Попрутья. Revista Arheologică, s.n., III, 1-2, 2007, 311-320.
- Kurchatov et all. 1995: S.I. Kurchatov, O.V. Simonenko, A.Iu. Chirkov, Sarmats'kii voins'kii mogil'nik na seredn'omu Pruti. Arkheologîia 1, 1995, 112-123 // С.И. Курчатова, О.В. Симоненко, А.Ю. Чирков, Сарматский воинский могильник на среднем Прути. Археология 1, 1995, 112-123.
- Oboldueva 1955:** T.G. Oboldueva, Kurgan epokhi bronzy na r. Kogyl'nik. Izvestiya MF AN SSSR, no. 5, 1955, 31-49 // Т.Г. Оболдуева, Курган эпохи бронзы на р. Когыльник. Известия МФ АН СССР, №5, 1955, 31-49.
- Paraschiv 2014:** D. Paraschiv, Amforele romane din nordul Moesiei Inferior / Roman amforae of northern part of Moesia Inferior. In: Roman Art and Civilization – a Common Language in Antiquity. Catalogue of the itinerant exhibition, (Tulcea 2014), 28-29.
- Popovici et all. 2024:** S. Popovici, V. Vornic, A. Iorga, I. Dimov, Cercetări arheologice la tumulul 16 de la Corjeuți (r-nul Briceni). In: (V. Vornic ed.), Cercetări arheologice în Republica Moldova. Campania 2020. Sesiunea Națională de Rapoarte, 19 aprilie 2024. Program. Rezumatele comunicărilor (Chișinău 2024), 28-30.

- Postică 2004:** Gh. Postică, Așezări străvechi. In: V. Stavilă, Mereni – monografia unui sat răzășesc, (Chișinău 2004).
- Postică, Sava 2023:** Gh. Postică, E. Sava, Așezările preistorice și antice târzii de la Mereni. (Chișinău 2023).
- Rădulescu 1975:** A. Rădulescu, Contribuții la cunoașterea ceramicii romane de uz comun din Dobrogea. Pontica VIII, 1975, 331-360.
- Rikman, Khynku 1970:** E.A. Rikman, I.G. Khynku, Pogrebenie II v. n.e. u s. Pervomaisk (Moldavia). In: (Iu.V. Kukharensko ot.red.) Drevnie slaviane i ikh sosedi. Materialy i Issledovaniya po Arkheologii 176, (Moskva 1970), 32-40 // Э. А. Рикман, И. Г. Хынку, Погребение II в. н.э. у с. Первомайск (Молдавия). В сб.: (Ю.В. Кухаренко от.ред.) Древние славяне и их соседи. Материалы и Исследования по Археологии 176, (Москва 1970), 32-40.
- Roșca 2001:** A. Roșca, O amforă romană la Petrești. Pyretus. Anuar al Muzeului de Istorie și Etnografie din Ung-heni. Pyretus I, nr. 1, 2001, 21-22.
- Sava 2002:** E. Sava, Materiale din epoca bronzului târziu din așezarea Mereni. Arheologia Moldovei XXV, 2002, 69-92.
- Shelov 1978:** D.B. Shelov, Uzkogorlye svetlogliniane amfory pervykh vekov nashei ery: klassifikatsiia i khronologi-ia. Kratkie Soobshcheniia Instituta Arkheologii 156, 1978, 16-21 // Д.Б. Шелов, Узкогорлые светлоглиняные амфоры первых веков нашей эры: классификация и хронология. Краткие Сообщения Института Археологии 156, 1978, 16-21.
- Shcherbakova 1988:** T.A. Shcherbakova, Keramicheskii kompleks poseleniya III-IV vv. u s. Tomai. In: (G.F. Chebotarenko ot.red.) Arkheologicheskie Issledovaniya v Moldavii v 1983 g., (Kishinev 1988), 91-100 // Т.А. Щербак-кова, Керамический комплекс поселения III-IV вв. у с. Томай. В сб.: (Г.Б. Чеботаренко от.ред.) Археологи-ческие Исследования в Млдавии в 1983 г., (Кишинев 1988), 91-100.
- Șovan, Șadurschi 1981:** O. L. Șovan, P. Șadurschi, Noi descoperiri de amfore romane în județul Botoșani. Hierasus III, 1981, 51-62.
- Spânu 2019:** D. Spânu, Poienеști. Necropola din secolele II-III. (Cluj-Napoca 2019).
- Stavilă 2004:** V. Stavilă, Mereni – monografia unui sat răzășesc (coord. științific Gh. Postică). (Chișinău 2004).
- Vornic, Ciobanu 2007:** V. Vornic, L. Ciobanu, Ceramica lucrată la roată din așezările „de tip Etulia” Cișmichioi I și Cișmichioi II. Revista Arheologică, serie nouă, vol. III, nr. 1-2, 2007, 161-180.
- Vornic et al. 2006:** V. Vornic, V. Bubulici, L. Ciobanu, O așezare dacică din epoca romană descoperită la Odaia. Revista Arheologică, s.n., II, 1-2, 2006, 348-363.
- Vornic et al. 2007:** V. Vornic, N. Telnov, V. Bubulici, L. Ciobanu, Pruteni. Un centru de olărie dacic din epoca romană. (Chișinău 2007).
- Vornic et al. 2008:** V. Vornic, S. Tabuncic, L. Ciobanu, V. Iarmulschi, I. Ursu, Sondajul în obiectivul arheologic de la Ialoveni-Marginea de sud a orașului, Revista Arheologică, s.n., IV, 1, 2008, 186-208.
- Vnukov 2003:** S.Iu. Vnukov, Prichernomorskie amfory I v. do n.e. – II v. n.e. (morfologiya). (Moskva 2003) // С.Ю. Внуков, Причерноморские амфоры I в. до н. э. – II в. н. э. (морфология). (Москва 2003).
- Vnukov 2006:** S.Iu. Vnukov, Prichernomorskie amfory I v. do n.e. – II v. n.e. Chast' II (petrografia, khronologiya, problemy trgovli). (Saint-Petersburg 2006) // С.Ю. Внуков, Причерноморские амфоры I в. до н. э. – II в. н. э. Часть II (петрография, хронология, проблемы торговли). (Санкт-Петербург 2006).
- Vnukov 2016:** S.Iu. Vnukov, Eshche raz o tipologii, evoliutsii i khronologii pozdnegerakleiskikh uzkogorlykh am-for. Rossiiskaia arkheologiya 2, 2016, 36-47 // С.Ю. Внуков, Еще раз о типологии, эволюции и хронологии позднегераклейских узкогорлых амфор. Российская археология 2, 2016, 36-47.

Vlad Vornic, doctor în istorie, cercetător științific superior, Secția Patrimoniu Arheologic, Institutul Patrimoniu-lui Cultural, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1, MD-2001, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: vornic.vlad@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-2796-7716.

Larisa Ciobanu, specialist principal, Agenția Națională Arheologică, str. M. Eminescu 50, MD-2012, Chișinău, e-mail: ciobanu.lora@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-5566-6430.